

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/205338,Obchody-44-rocznicy-podpisania-Porozumien-Sierpniowych-Elblag-29-sierpnia-2024.html>
01.03.2026, 04:48

[Następny](#)

[Powrót](#)

Obchody 44. rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych - Elbląg, 29 sierpnia 2024

W uroczystościach wziął udział dr hab. Karol Polejowski, zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej.

29.08.2024

Obchody rozpoczęły się od Mszy św. w katedrze pw. św. Mikołaja, której przewodniczył i homilię wygłosił bp Jacek Jezierski. Następnie działacze związkowi, przedstawiciele władz wojewódzkich i lokalnych oraz elblążanie przeszli pod Pomnik Ofiar Grudnia '70, gdzie nastąpiły oficjalne przemówienia.

Zbigniew Koban, przewodniczący Regionu Elbląskiego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, w swoim przemówieniu podkreślił, że postulaty formułowane w sierpniu 1980 roku, są aktualne do dziś. List od Piotra Dudy, przewodniczącego Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” odczytał Grzegorz Adamowicz, jego zastępca.

W imieniu Instytutu Pamięci Narodowej głos zabrał dr hab. Karol Polejowski, zastępca prezesa:

- Kiedy w czerwcu 1979 roku święty papież Jan Paweł II wnosił błaganie o to, aby Pan zesłał Ducha i odnowił oblicze ziemi, to chyba nikt nie przypuszczał, że to wołanie zostanie wysłuchane już rok później.

„Solidarność” była nadzieją, „Solidarność” była też siłą, która tę nadzieję potrafiła przekuć w czyn. To dzięki Niezależnemu Samorządnemu Związkowi Zawodowemu „Solidarność” Polska odzyskała niepodległość.

To „Solidarność” dała Polsce wolność i nowoczesne oblicze wśród krajów europejskich. Ten wielki ruch społeczny, chrześcijański, zawodowy zyskał sobie uznanie i sympatię na całym świecie

- podkreślił dr hab. Karol Polejowski.

Po przemówieniach uczestnicy obchodów złożyli kwiaty pod pomnikiem. Wieniec od Instytutu Pamięci Narodowej składali: zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski oraz zastępca dyrektora oddziału IPN w Gdańsku Waldemar Szulc.

Organizatorem uroczystości był Zarząd Regionu Elbląskiego NSZZ „Solidarność”.

Obchody 44. rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych - Elbląg, 29 sierpnia 2024. Fot. Roman Jocher

Obchody 44. rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych - Elbląg, 29 sierpnia 2024. Fot. Roman Jocher

Obchody 44. rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych - Elbląg, 29 sierpnia 2024. Fot. Roman Jocher

Obchody 44. rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych - Elbląg, 29 sierpnia 2024. Fot. Roman Jocher

Obchody 44. rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych - Elbląg, 29 sierpnia 2024. Fot. Roman Jocher

Obchody 44. rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych - Elbląg, 29 sierpnia 2024. Fot. Roman Jocher

Krzysztof Filip: *Karnawał Solidarności w Elblągu*

Lato 1980 roku stanowiło punkt zwrotny w historii PRL. Preludium do największego kryzysu tzw. władzy ludowej w Polsce stanowiła wprowadzona 1 lipca przez rząd Edwarda Babiucha podwyżka cen na mięso.

W kolejnych zakładach pracy w kraju zaczęły mnożyć się strajki, które z upływem czasu stawały się coraz bardziej skoordynowane.

Cisza przed burzą

Tendencje strajkowe w województwie elbląskim pojawiły się jedynie u kolejarzy w Elblągu i w Malborku, ale szybko zanikły po otrzymaniu od władz dodatków finansowych. Była to jednak przysłowiowa cisza przed burzą, bowiem trudna sytuacja ekonomiczna w terenie w połączeniu z podwyżkami cen i brakami na rynku powodowały niezadowolenie społeczne. Za początek buntu robotniczego w Elblągu uznaje się datę 29 lipca 1980 r., kiedy to w Przedsiębiorstwie Gospodarki Mieszkaniowej doszło do dwugodzinnego strajku na tle ekonomicznym. Podobna akcja protestacyjna nastąpiła w dniach 4-7 sierpnia w Miejskim Przedsiębiorstwie Oczyszczania (MPO). Oba strajki zakończyło spełnienie postulatów.

15 sierpnia - wzorem strajku w Stoczni Gdańskiej - akcję protestacyjną w województwie gdańskim podjęły: Lokomotywnia PKP Malbork, Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Wodno-Kanalizacyjne w Elblągu i masarnia w Sztumie. Natomiast systematyczna akcja strajkowa objęła Elbląg dopiero 18 sierpnia.

Unieruchomione miasto

Jej inicjatorem było MPO. Nad ranem miasto zostało unieruchomione przez pracowników Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego (WPK). Obok wymienionych zakładów strajk okupacyjny zastosowały: Elbląska Fabryka Urządzeń Okrętowych, PKS, ZPO „Truso”, Elbląskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego (EPBP), Przedsiębiorstwo Transportowo-Sprzętowe Budownictwa „Transbud”, tartak, ZNMR, Fabryka Domów Elbląskiego Kombinat Budowlanego (EKB) i drukarnia. Zakłady te utworzyły tzw. dziewiątkę mającą koordynować akcję protestacyjną w mieście. Nieco inna sytuacja panowała w Zakładach Mechanicznych „Zamech” im. Gen. K. Świerczewskiego, czyli w największym elbląskim przedsiębiorstwie. 19 sierpnia strajk w zakładzie podjęła część załogi, ok. 1,2 tys. pracowników. Jego przywódcą był Józef Gburzyński. 22 sierpnia, podobnie jak w wielu innych elbląskich zakładach, również i tu powołano do życia komitet strajkowy. W jego skład weszły 82 osoby. Z członkami KS prowadziła rozmowy Komisja Rządowa pod przewodnictwem ministra energetyki i energii atomowej Zbigniewa Bartosiewicza. Strajkującym obiecano spore podwyżki (nawet o 1,5 tys. zł) w przypadku zakończenia protestu. W zakładzie panował strajk włoski (rotacyjny). 25 sierpnia na czele prezydium KS „Zamechu” stanął J. Gburzyński. Ogółem do końca miesiąca powołano komitety strajkowe w 41 zakładach pracy.

Strajkujących wspierał elbląski Kościół katolicki. 14 i 31 sierpnia księża Romuald Zapadka, Janusz Koniec i o. Ignacy Proszek CSsR odprawili Msze św. na terenie Fabryki Domów, EPBP i WPK. Do tej posługi byli delegowani przez proboszcza parafii p.w. św. Mikołaja w Elblągu

i dziekana dekanatu elbląskiego ks. Mieczysława Józefczyka. 24 sierpnia ten ostatni wygłosił komunikat duszpasterzy Elbląga zawierający apel o poszanowanie przez władze pracowniczej akcji protestacyjnej.

Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność”

W powstałym 18 sierpnia Międzyzakładowym Komitecie Strajkowym (MKS) w Elblągu zabrakło niestety „Zamechu”, który wtedy jeszcze nie strajkował. Najpierw komitetem kierował Jan Wyrzykowski (WKP), a od 21 sierpnia Ryszard Kalinowski (współorganizator strajku okupacyjnego w EPBP). Doradcą MKS został inż. Kazimierz Szeszel (EPBP). Do Stoczni Gdańskiej delegowano Mieczysława Wolskiego, Andrzeja Polaka i Waldemara Szadkowskiego. 19 sierpnia MKS Elbląg został zarejestrowany w MKS Gdańsk. Delegat elbląski Ryszard Kalinowski mógł przebywać w Małej Sali BHP w roli obserwatora podczas rozmów z delegacją rządową pod przewodnictwem Mieczysława Jagielskiego. 20 sierpnia załoga EPBP odmówiła rozmów z komisją Bartosiewicza argumentując, że jej interesy reprezentuje MKS Gdańsk. 1 września, a więc dzień po Porozumieniu Gdańskim MKS Elbląg przekształcił się w Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność” w Elblągu. Ośmioosobowemu Prezydium MKZ przewodniczył R. Kalinowski. 17 września podczas ogólnopolskiego zebrania przedstawicieli niezależnych samorządnych związków zawodowych w klubie Stoczni Gdańskiej Ster w Gdańsku-Wrzeszczu doszło do powołania NSZZ „S” z Krajową Komisją Porozumiewawczą na czele, której przewodniczącym został Lech Wałęsa. Natomiast R. Kalinowski został wiceprzewodniczącym KKP odpowiedzialnym za kontakty zagraniczne. Nadal kierował też MKZ NSZZ „S” w Elblągu. Jeszcze we wrześniu do prezydium MKZ weszli reprezentujący „Zamech” Andrzej Krupa i Waldemar Szadkowski. Pierwszą siedzibą MKZ była świetlica EPBP, a od połowy września 1980 r. lokal przy ul. 1 Maja. W październiku MKZ skupiał już 135 zakładów z terenu Elbląga i całego województwa.

3 października MKZ „S” powołał Społeczny Komitet Budowy Pomnika Ofiar Grudnia 1970 Ziemi Elbląskiej. Jego honorowym przewodniczącym został R. Kalinowski, a członkami – W. Szadkowski i Wanda Malesa. Pomysłodawcą koncepcji wyglądu pomnika był ks. M. Józefczyk. Wykonawcą projektu był elbląski rzeźbiarz Henryk Bukowski, zaś autorem tekstu umieszczonego na płycie Ryszard Tomczyk. Pracami kierował Tadeusz Chmielewski. Pomnik budowano przy wydatnym zaangażowaniu „Zamechu”, EKB i EPBP, zarówno sprzętowo-materiałowym, jak i w robociznie. 20 grudnia pomnik został oficjalnie odsłonięty i poświęcony przez biskupa warmińskiego Józefa Glempa w obecności Lecha Wałęsy, władz i mieszkańców Elbląga.

Aktywność Regionu

Działacze Regionu Elbląskiego „Solidarności” byli bardzo aktywni. Brali udział w wielu ważnych ogólnopolskich przedsięwzięciach, m.in. w jednogodzinnym strajku ostrzegawczym spowodowanym łamaniem przez władze porozumień gdańskich (3 października), protestach przeciwko zmianom w statucie „Solidarności” dokonanym przez Sąd Wojewódzki w Warszawie 24 października i w konflikcie o wolne soboty (styczeń 1981 r.). Na poziomie regionalnym starano się odebrać KW PZPR ośrodek wczasowy tzw. Panderozę. Sprawa zakończyła się w sądzie. Już od samego początku działalności elbląskiej „Solidarności” jej wybitni działacze byli rozpracowywani grupowo i pojedynczo przez KW MO/WUSW w Elblągu i Gdańsku.

Dzień po tzw. sprawie bydgoskiej (19 marca 1981 r.) MKZ przekształcił się w komitet strajkowy, którego przewodniczącym został Hieronim Guzowski. 27 marca prawie wszystkie elbląskie zakłady podjęły czterogodzinny strajk ostrzegawczy. Nie uczestniczyły w nim tylko te, które jako

niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania miasta zostały z tego obowiązku zwolnione przez MKZ.

W maju 1981 r. elbląskiemu MKZ-owi podlegało 134 tys. członków z 530 zakładów w całym województwie. Elbląska „Solidarność” drukowała własną, pozacenzuralną prasę. Wzorem innych struktur „S” produkowano bezdebitowe biuletyny „Solidarności”. Tak np. w październiku 1980 r. zdecydowano o cyklicznym wydawaniu Biuletynu Informacyjnego MKZ. Istotnym wydarzeniem w dziejach elbląskiej „Solidarności” było poświęcenie sztandaru NSZZ „S” Regionu Elbląskiego. Po odbytej 15 sierpnia 1981 r. w kościele św. Mikołaja uroczystości biskup warmiński Jan Obląk odprawił polową Mszę św. już pod świątynią.

Rychło też rozpoczął ożywioną działalność powołany do życia w Elblągu 7 października Komitet Obrony Więzionych za Przekonania. Zrazu przewodniczył mu Zdzisław Zajac, jednak już po miesiącu (4 listopada) zastąpił go Andrzej Czajkowski. Członkiem krajowej Rady Koordynacyjnej został Michał Lubomirski. Skromny liczebnie elbląski KOWzP zainicjował wiele wydarzeń mających na celu upamiętnienie m.in. zbrodni w Katyniu, tragedii Grudnia '70 czy też odzyskania przez Polskę niepodległości. Do jednej z głośniejszych akcji doszło 1 listopada 1981 r. kiedy to na dwóch elbląskich cmentarzach: Agrykoli i Dębicy zorganizowano uroczystość ustawienia i poświęcenia brzoźowych Krzyży Katyńskich wykonanych przez Mirosława Duszaka, M. Lubomirskiego i Kazimierza Lachowskiego.

Czytaj więcej na przystanekhistoria.pl

- Karol Nawrocki, *Zarys historii NSZZ „Solidarność” Regionu Elbląskiego (1980-1989)*, Gdańsk 2010

- Karol Nawrocki, *Wokół elbląskiej „Solidarności”. Dokumenty*, Gdańsk 2011

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Uroczystości